

สรุปผลการศึกษาวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาที่เกี่ยวกับการปรับปรุงการใช้งานอาคารสถานที่ราชการเก่าเพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์ เป็นการศึกษาจากการสำรวจ การสังเกต และการสัมภาษณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการออกแบบพื้นที่ใช้สอยภายในอาคารและออกแบบผังบริเวณของอาคารสถานที่ราชการเก่า รวมทั้งกำหนดแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพของพิพิธภัณฑ์ที่เหมาะสม

อาคารกรณีศึกษาประกอบด้วย พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ซึ่งเป็นตัวแทนของการปรับปรุงการใช้งานอาคารสถานที่ราชการเก่าเพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์ โดยการใช้อาคารประวัติศาสตร์ที่สร้างขึ้นในยุคสมัยของรัชกาลที่ 6 ถึงช่วงรัชกาลที่ 7 ภายในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ ประเด็นในการสรุปผลการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย

1. ด้านกระบวนการปรับปรุงทางกายภาพ เพื่อการใช้งานเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์
2. ด้านการใช้พื้นที่อาคารพิพิธภัณฑ์
3. ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพของพิพิธภัณฑ์

6.1 ข้อสรุปผลจากการศึกษาวิจัย

การสรุปผลของการวิจัยเป็นการสรุปผลจากการวิเคราะห์จากการสำรวจ การสังเกต และการสัมภาษณ์ โดยแบ่งการสรุปผลของการวิจัยออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

1. การสรุปผลการวิจัยด้านกระบวนการปรับปรุงทางกายภาพ เพื่อการใช้งานเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์
 2. การสรุปผลการวิจัยด้านการใช้พื้นที่อาคารพิพิธภัณฑ์
 3. การสรุปผลการบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพของพิพิธภัณฑ์
 4. แนวทางในการจัดการและปรับปรุงอาคารสถานที่ราชการเก่า เป็นอาคารพิพิธภัณฑ์
- การสรุปผลแต่ละด้านมีแนวทางและขอบเขต ดังต่อไปนี้

6.1.1 การสรุปผลการวิจัยด้านกระบวนการปรับปรุงทางกายภาพ เพื่อการใช้งานเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์

จากการศึกษาพบว่า การปรับปรุงการใช้งานอาคารสถานที่ราชการเก่า เพื่อเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบัน เป็นการนำอาคารประวัติศาสตร์มาผ่านกระบวนการของการอนุรักษ์ (conservation) หมายถึง การปรับปรุงบูรณะอาคารเก่าแก่เพื่อการใช้ประโยชน์ใหม่ โดยคงลักษณะสำคัญเดิมไว้ ในที่นี้หมายถึงการบูรณะซ่อมแซมสภาพเปลือกนอกของอาคารไว้ให้มีรูปแบบเหมือนเดิม และเข้าไปปรับปรุงการใช้งานภายในอาคารเพื่อการเป็นพิพิธภัณฑ์ โดยทำการปรับปรุงแก้ไขบางส่วนของอาคารให้สัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอยใหม่ เช่น การตกแต่งภายใน การปรับระบบการสัญจร ระบบแสงสว่าง ตลอดจนประติมากรรมต่าง รวมถึงเพิ่มระบบประกอบอาคารเข้าไปภายใน เพราะการปรับปรุงการใช้งานอาคารในลักษณะดังกล่าว นอกจากเป็นการสงวนรักษาโบราณสถานที่มีความสำคัญไม่ให้ถูกทำลาย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ของเมืองแล้ว ยังเป็นการประหยัดรายจ่ายค่าก่อสร้างสำหรับสร้างอาคารใหม่ และการเลือกปรับปรุงอาคารประวัติศาสตร์ ยังส่งผลให้อาคารพิพิธภัณฑ์มีเสน่ห์ดึงดูดความสนใจของประชาชนทั่วไป จากบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของอาคารประวัติศาสตร์ที่ไม่สามารถสร้างขึ้นใหม่ได้ นอกจากนั้นยังช่วยในเรื่องของการประชาสัมพันธ์เนื่องจากอาคารเป็นที่รู้จักของชุมชนและคนทั่วไปก่อนหน้านี้แล้ว แม้จะมีข้อจำกัดอยู่บ้างในเรื่องของโครงสร้าง และข้อจำกัดเกี่ยวกับขนาดรวมถึงรูปแบบของพื้นที่ใช้สอยอาคาร

เนื่องจากการปรับปรุงอาคารเก่า โดยการเปลี่ยนแปลงประโยชน์ใช้สอย ด้วยความเป็นอาคารเก่าแก่ที่สร้างขึ้นสำหรับวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดในอดีตที่ไม่ใช่การออกแบบเพื่อเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ตั้งแต่เริ่มต้น เช่น พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ถูกออกแบบเพื่อเป็นห้างสรรพสินค้า กับพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติที่ถูกออกแบบเพื่อเป็นอาคารสำนักงานในตอนต้น จึงมักเกิดปัญหาในการปรับปรุงกายภาพอาคารเพื่อแก้ปัญหา และรองรับการใช้งานใหม่ เนื่องจากความทุณหุโหมที่เกดจากการใช้งานในรูปแบบต่าง ๆ เป็นเวลานาน โดยมีรายละเอียดปัญหา และแนวทางการปรับปรุงทางกายภาพอาคารสำหรับอาคารพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวภายหลังการปรับปรุงการใช้งาน ดังตารางที่ 6.1

ตารางที่ 6.1

ปัญหาและแนวทางแก้ไขสำหรับกระบวนการปรับปรุงทางกายภาพ

ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข
1. ความเสียหายจากน้ำฝน ที่ไหลซึมลงมายังห้องจัด แสดงนิทรรศการ	หลังคาของอาคารที่สร้างในช่วง ยุคสมัยดังกล่าวมีปัญหาการ รั่วซึมของน้ำฝนตั้งแต่แรก ดังนั้น เมื่อปรับปรุงอาคารโดยไม่ได้ มีการป้องกันปัญหาดังกล่าว เป็นเพียงการบูรณะสภาพอาคาร จึงเกิดการรั่วซึมขึ้น	ซ่อมแซมส่วนครอบหลังคา เสริม ยางกันซึมเพื่อป้องกันการรั่วของ น้ำฝน
2. ความเสียหายจากปลวก	ไม่ได้คำนึงถึงการป้องกันปลวก บริเวณฐานรากของอาคาร ขณะ ปรับปรุงสภาพอาคาร	ทำการติดตั้งท่อจ่ายน้ำยาป้องกัน ปลวกบริเวณพื้นชั้นล่าง
3. ทัศนียภาพที่ไม่เหมาะ สมของระบบปรับอากาศ แบบแยกส่วน ที่แขวนอยู่ บริเวณเพดานภายใน อาคารพิพิธภัณฑ์	เป็นการใช้ระบบปรับอากาศ แบบแยกส่วน ซึ่งเป็นของเดิม เมื่อครั้งเป็นอาคารกรมโยธาธิการ เพื่อประหยัดงบประมาณ	สร้างส่วนตกแต่งเพื่อปิดบัง เครื่องปรับอากาศ โดยออกแบบ ให้กลมกลืนกับการตกแต่ง โดยรอบ
4. ความชื้นในบริเวณพื้นที่ จัดแสดง	การหมุนเวียนอากาศภายใน อาคารไม่เพียงพอ	เปิดช่องเปิดเพื่อระบายอากาศ เมื่อพิพิธภัณฑ์ปิดทำการ
5. ความเชื่อมโยงที่เกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ของอาคาร ภายหลังการปรับปรุง	ไม่ได้คำนึงถึงความเชื่อมโยงทาง ประวัติศาสตร์ของอาคารระหว่าง ขั้นตอนการปรับปรุงการใช้งาน	ศึกษาว่าแต่ละห้องว่ามีความ เป็นมาอย่างไร อาจใช้การหาสี ห้องตามลักษณะเดิมบางส่วน ใช้สีของหลังคาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับของเดิม และการจัด นิทรรศการเกี่ยวกับอาคาร

ตารางที่ 6.1 (ต่อ)

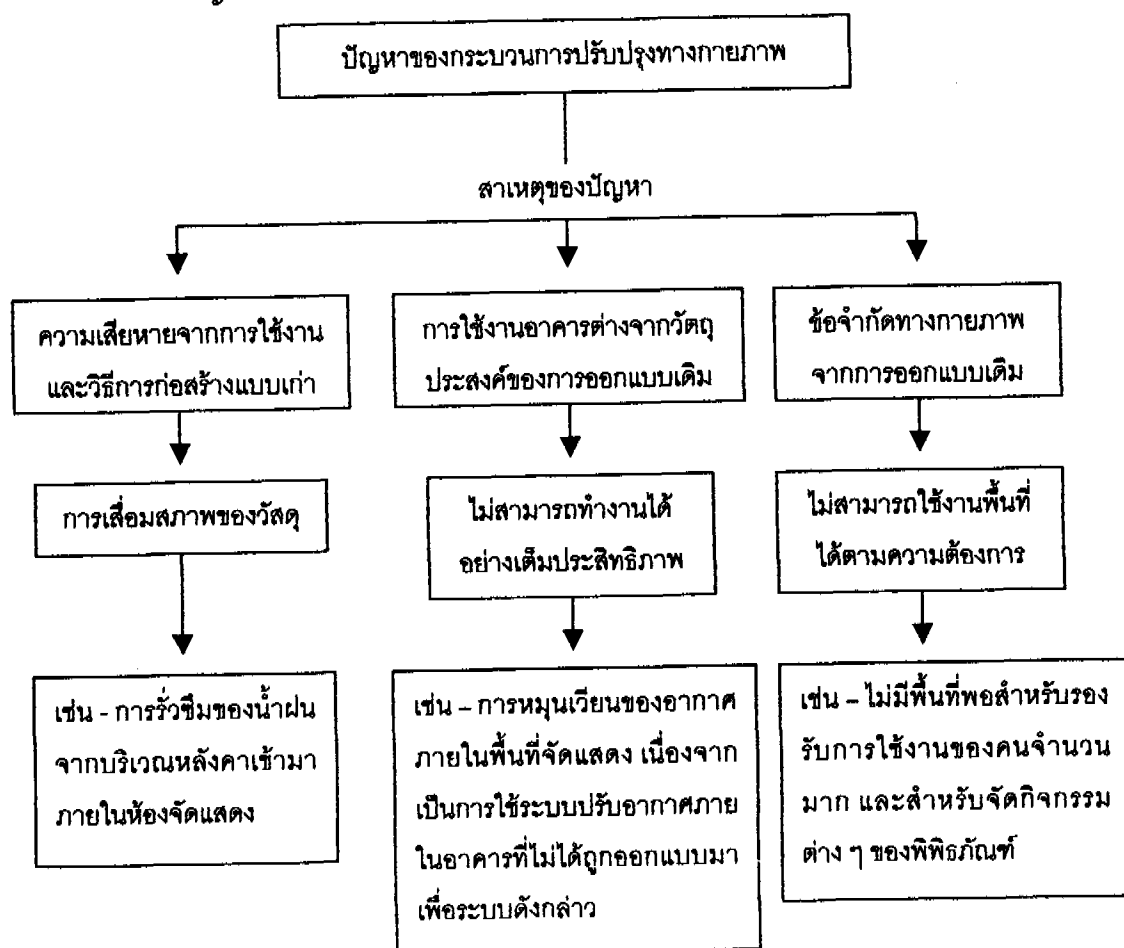
ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข
6. พื้นที่ไม่เพียงพอรองรับ การทำงานของเจ้าหน้าที่ พิพิธภัณฑ	พื้นที่อาคารมีจำกัด	จัดสร้างอาคารส่วนต่อขยาย เพิ่มเติม เพื่อรองรับการใช้งาน
7. ไม่มีพื้นที่สำหรับการจัด กิจกรรมของพิพิธภัณฑ	พื้นที่อาคารมีจำกัด	จัดสร้างพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรม กลางแจ้ง เพื่อให้ได้พื้นที่ใช้ในการ จัดกิจกรรมเพิ่มเติม
8. พื้นที่จอดรถไม่เพียงพอ	การออกแบบของเดิมไม่ได้ ออก แบบเพื่อรองรับผู้ใช้งานจำนวน มาก	ใช้ที่จอดรถของสถานที่ใกล้เคียง ซึ่งเป็นเครือข่ายของสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ร่วมกับทาง พิพิธภัณฑ
9. การรับรู้ของประชาชนทั่วไป ต่ออาคารพิพิธภัณฑ	ไม่มีการออกแบบสิ่งสื่อถึงการ ใช้งานอาคารเป็นพิพิธภัณฑ	ออกแบบเพิ่มเติมในส่วนที่เป็น สัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ บริเวณด้านหน้าอาคาร แสดงการ ใช้งานปัจจุบันว่า มีการใช้งาน เป็นอาคารพิพิธภัณฑ
10. ทศนียภาพไม่เหมาะสม ของพื้นที่สำหรับการ วางคอนเดนซิ่งยูนิต ภายนอกอาคาร	เป็นการใช้ระบบปรับอากาศ แบบแยกส่วน จึงต้องติดตั้ง คอนเดนซิ่งยูนิตภายนอกอาคาร	ออกแบบพื้นที่สำหรับการปิดบัง คอนเดนซิ่งยูนิตภายนอกอาคาร ให้พ้นจากผู้เข้าชม
11. การล่มของระบบข้อมูล ข่าวสารบ่อยครั้ง	เนื่องจากระบบเชื่อมต่อโดยตรง กับทางสถาบันพระปกเกล้า	จัดสร้างห้องสำหรับควบคุมระบบ สื่อสารโดยเฉพาะ

ปัญหาในการใช้งานอาคารภายหลังหลังจากการปรับปรุงเพื่อเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์สำหรับพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งมีปัญหาด้วยกันคือ การเสื่อมสภาพของวัสดุอาคาร การที่ไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และการที่ไม่สามารถใช้งานพื้นที่ได้ตามความต้องการ ซึ่งสามารถสรุปถึงสาเหตุของปัญหาดังกล่าวได้ (ดังภาพที่ 6.1)

การแก้ไขปัญหการปรับปรุงทางกายภาพของอาคารของพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ดำเนินการโดยจัดจ้างผู้เชี่ยวชาญในการบูรณะอาคารโบราณสถานทั้งสถาปนิก วิศวกร และผู้รับเหมาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง โดยสร้างอาคารสำหรับห้องเครื่องงานระบบพร้อมทั้งส่วนของการบริการและสำนักงานพิพิธภัณฑ์แยกจากตัวอาคารพิพิธภัณฑ์ซึ่งเป็นอาคารประวัติศาสตร์ รวมถึงการเพิ่มความสามารถในการรับน้ำหนักของโครงสร้างพื้นอาคารเพื่อรองรับการใช้งานของพิพิธภัณฑ์

ภาพที่ 6.1

ปัญหาร่วมของพิพิธภัณฑ์สำหรับกระบวนการปรับปรุงทางกายภาพ

จากประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับอาคารพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว สามารถเสนอแนะแนวทางแก้ไขด้วยการออกแบบปรับปรุงทางกายภาพได้ดังนี้

1. การรับรู้ของประชาชนทั่วไปต่ออาคารพิพิธภัณฑ์

เนื่องจากการปรับปรุงการใช้งานอาคารประวัติศาสตร์จึงมีความยุ่งยากเต็มไปด้วยเงื่อนไขมากมาย โดยเฉพาะเรื่องของการขึ้นทะเบียนเป็นอาคารอนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์ ทำให้ไม่อาจเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะภายนอกได้ สถาปนิกจึงมีความจำเป็นต้องสร้างความชัดเจนให้กับพื้นที่รอบอาคาร

จากเดิมที่มีเพียงแผ่นป้ายแบบตั้งพื้นติดตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าของอาคารพิพิธภัณฑ์ และมีการประดับด้วยพระบรมสาทิสลักษณ์บริเวณด้านหน้าอาคาร (ดังภาพที่ 6.2) ซึ่งไม่ได้แสดงถึงการใช้งานเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ เนื่องจากผู้คนทั่วไปมีความคุ้นชินกับการที่อาคารดังกล่าวเคยเป็นอาคารสำนักงานราชการมาก่อน สามารถปรับปรุงด้วยการติดป้ายผ้าที่มีสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์หรือป้ายประชาสัมพันธ์งานนิทรรศการภายในอาคาร เพื่อแสดงการใช้งานที่ปัจจุบันเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ (ดังภาพที่ 6.3) นอกจากนั้นสามารถใช้การการติดป้ายสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ตามดวงไฟที่ทำการออกแบบดวงไฟใหม่ให้เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่และกลมกลืนกับรูปแบบของอาคารโดยรอบพิพิธภัณฑ์

ภาพที่ 6.2

บริเวณด้านหน้าอาคารพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก่อนการปรับปรุง

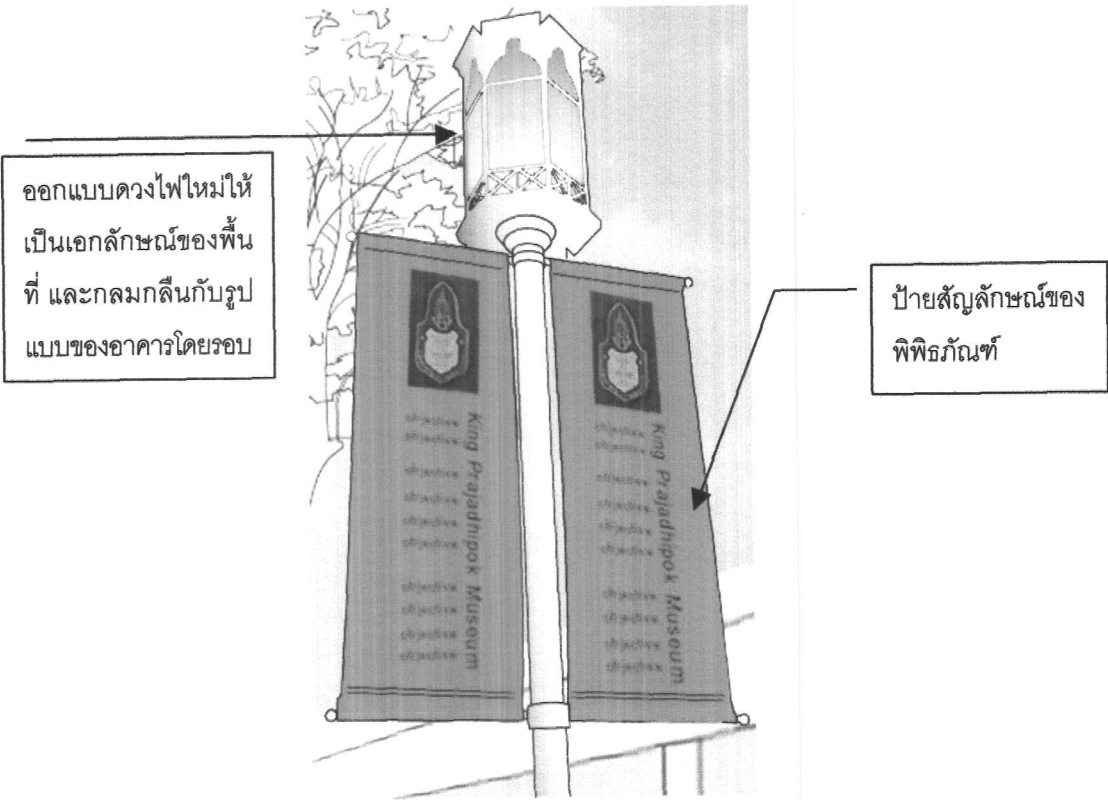
ภาพที่ 6.3

บริเวณด้านหน้าอาคารพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวหลังการปรับปรุง

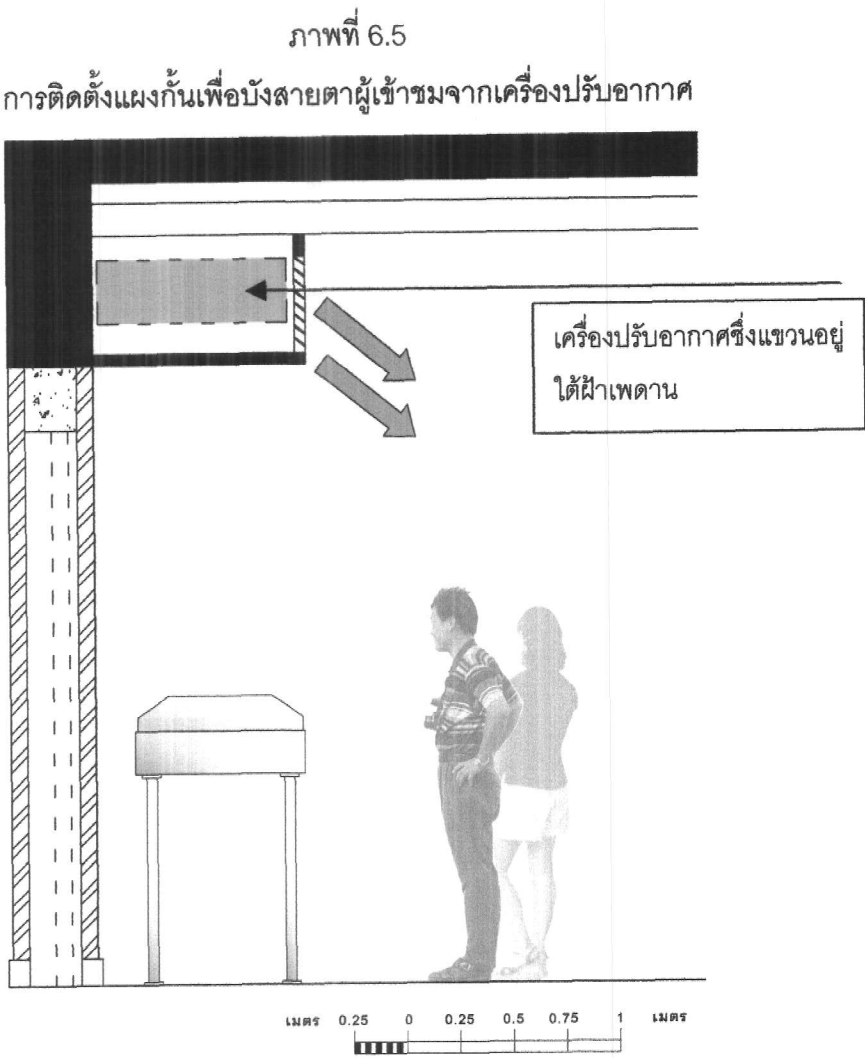

ภาพที่ 6.4

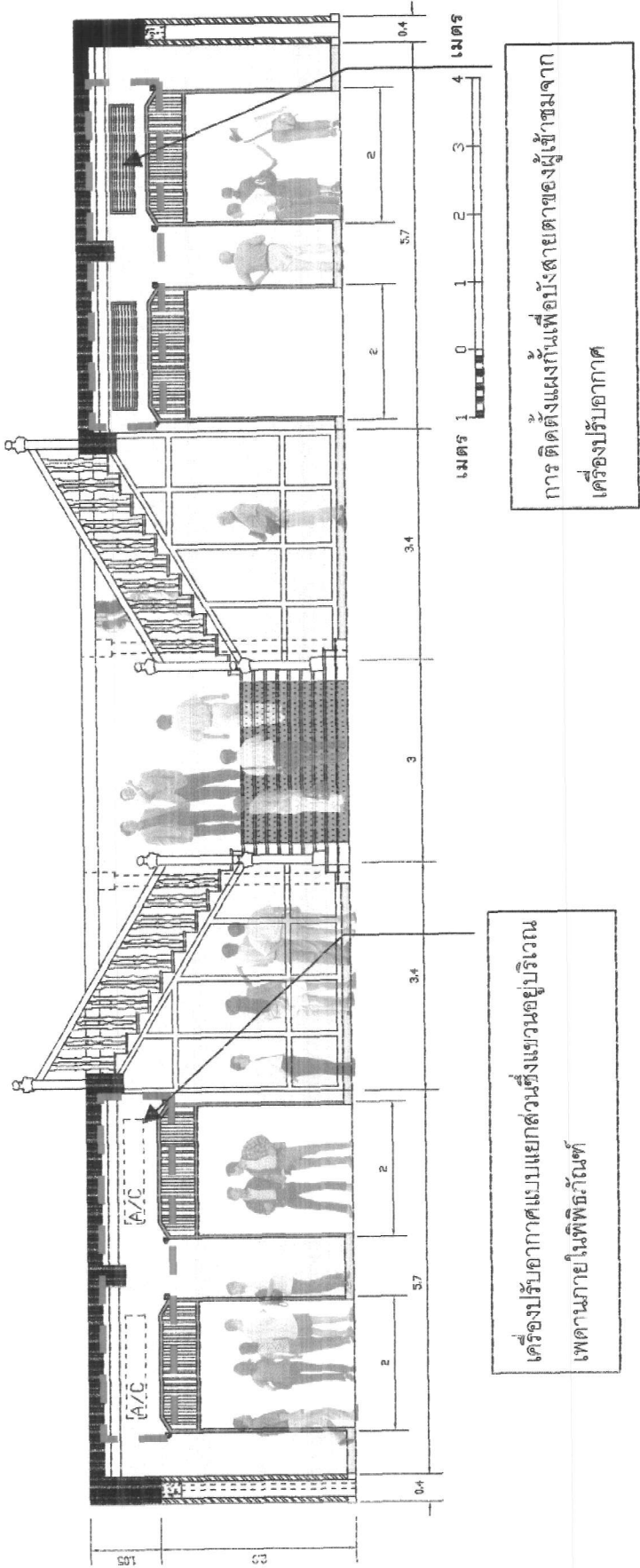
การตีป้ายสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ตามดวงไฟบริเวณพื้นที่รอบพิพิธภัณฑ์

2. การแก้ปัญหาทัศนียภาพที่ไม่เหมาะสมของระบบปรับอากาศแบบแยกส่วนซึ่งแขวนอยู่ที่เพดานภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ ด้วยการติดตั้งแผงไม้เพื่อบังสายตาผู้เข้าชมจากเครื่องปรับอากาศที่อยู่ใต้ฝ้าเพดาน และทำการออกแบบให้มีลักษณะกลมกลืนกับการตกแต่งภายในของพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งลวดลายของช่องสำหรับปล่อยลมจากเครื่องปรับอากาศที่ต้องไม่แปลกแยกกับการตกแต่งภายในด้วยเช่นกัน (ดังภาพที่ 6.5 และ 6.6)

ภาพที่ 6.6
การเปรียบเทียบการติดตั้งแผงกันเพลิงสายตาผู้เข้าชมจากเครื่องปรับอากาศ

3. การปรับปรุงพื้นที่ภายในของพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว บริเวณชั้น 1 ซึ่งเดิมประกอบไปด้วยพื้นที่ส่วนบริการ ส่วนสำนักงาน ห้องสมุด ร้านขายของที่ระลึก และพื้นที่สำหรับจัดนิทรรศการชั่วคราว (ดังภาพที่ 6.7) ซึ่งได้ย้ายพื้นที่ดังกล่าวไปยังอาคาร 5 ชั้น ด้านหลังอาคารพิพิธภัณฑ์เดิม ด้วยการจัดนิทรรศการถาวรในหัวข้อราชานารี 5 แผ่นดิน ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องราวของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีพระบรมราชินีในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และการจัดนิทรรศการที่มีเนื้อหาแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของอาคารพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (ดังภาพที่ 6.8) โดยมีเนื้อหาของการจัดแสดงดังต่อไปนี้

1) เนื้อหานิทรรศการ ราชานารี 5 แผ่นดิน ประกอบด้วย

(1) ชัตติยะนารี ดำเนินเรื่องด้วยภาพ โดยภาพเล่าเรื่องเกี่ยวกับสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ว่าทรงมีพระโสมและพระอุปนิสัยเช่นใดเป็นหลัก

(2) ราชานารี 5 แผ่นดิน “สมุดโน้ตเพลง” เล่าเรื่องเรียงตามลำดับรัชสมัย ในรายละเอียด ตามเหตุการณ์ในพระชนมชีพของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี และการดำรงพระเกียรติศักดิ์ แห่ง “ราชานารี” ตลอด 5 แผ่นดินท่ามกลางความแปรเปลี่ยนของสรรพสิ่ง

(3) ธารพระกรุณาไหลรินสู่ปวงประชา เป็นพระราชประวัติช่วงหลังจากที่เสด็จฯ กลับสู่ประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2492 ทรงประทับอยู่ในจันทบุรีเป็นส่วนใหญ่และทรงทะนุบำรุงอาชีพของชาวบ้านทั้งการแพทย์และการพยาบาล จนเกิดสถาบันต่าง ๆ อันเป็นอนุสรณ์สถานให้รำลึกถึงพระองค์ และพระบรมราชสวามีคือพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

2) เนื้อหานิทรรศการจัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของอาคารพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ประกอบด้วย

(1) ประวัติความเป็นมาของอาคาร

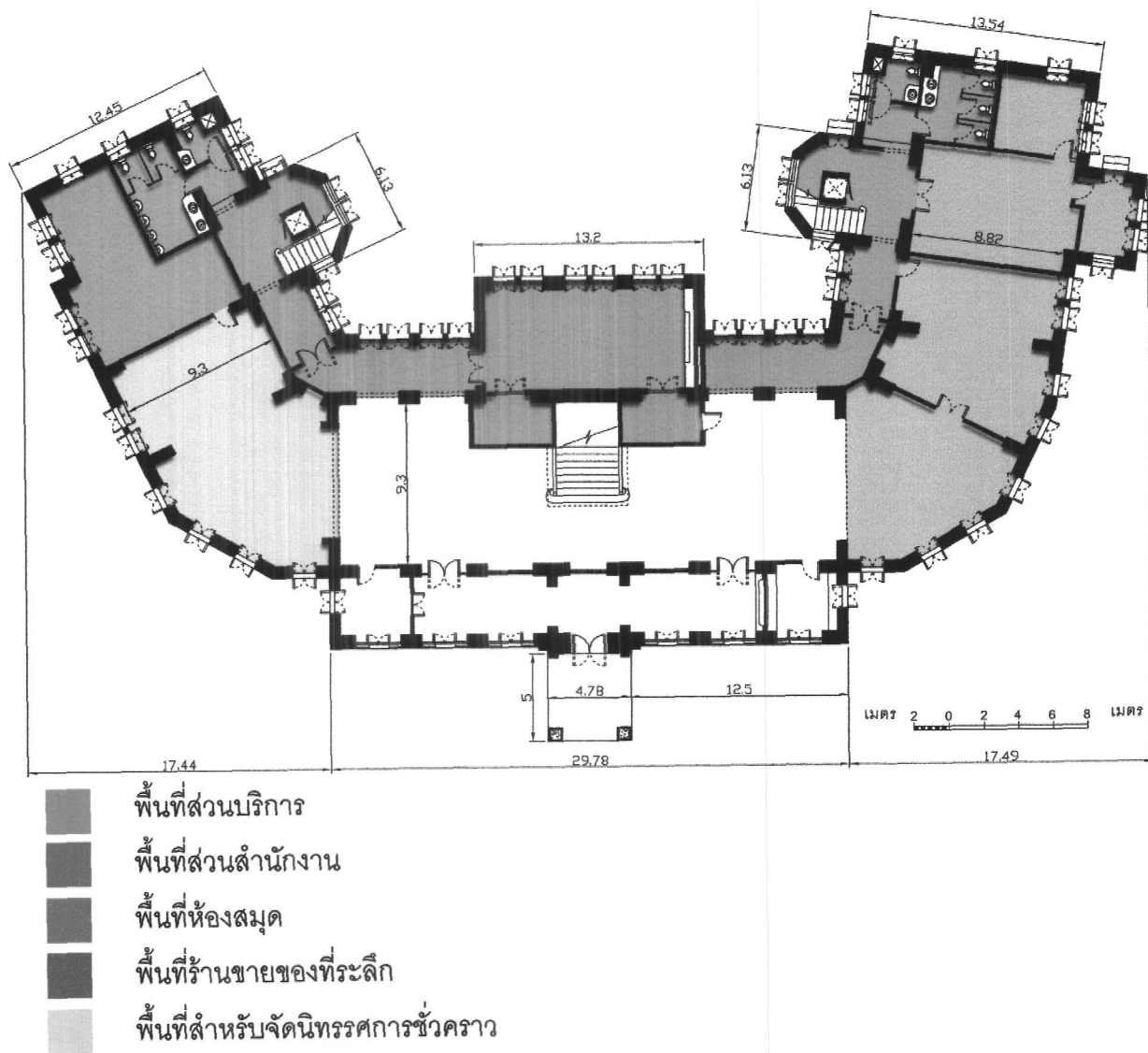
(2) กระบวนการบูรณะอาคาร

(3) รูปแบบสถาปัตยกรรม

(4) สถาปนิกผู้ออกแบบ

ภาพที่ 6.7

การใช้งานเดิมของพื้นที่ชั้น 1 พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

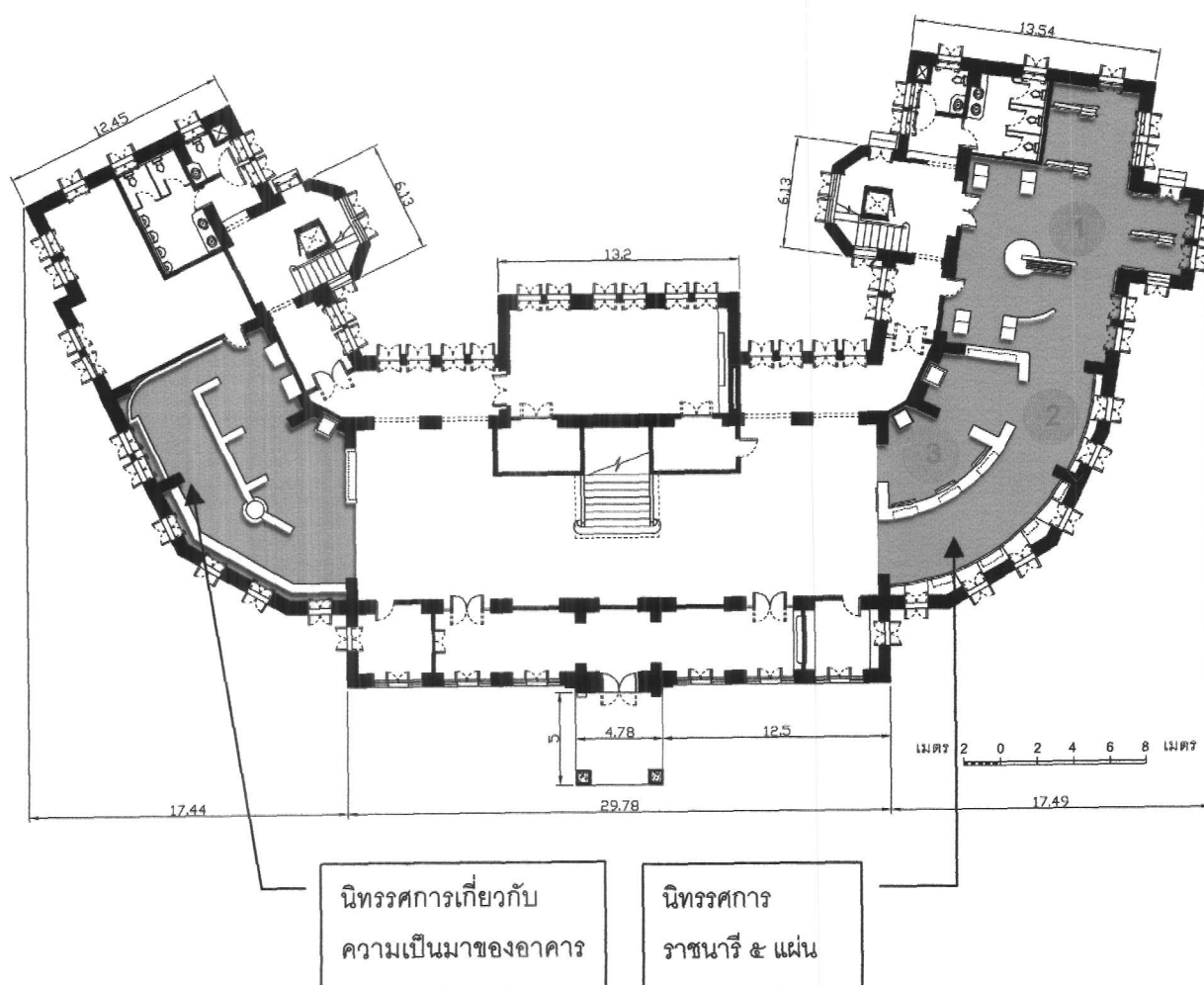
6.1.2 การสรุปผลการวิจัยด้านการใช้พื้นที่อาคารพิพิธภัณฑ์

จากการศึกษา พบว่า ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่มีนโยบายการใช้พื้นที่โดยการให้ส่วนพิพิธภัณฑ์ที่ปรับปรุงจากอาคารประวัติศาสตร์ เป็นส่วนของการจัดแสดงนิทรรศการโดยเฉพาะ แล้วย้ายส่วนของงานบริการกับส่วนสำนักงานเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ไปอยู่ที่อาคารหลังอื่น เนื่องจากงานบางส่วนของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ต้องการพื้นที่ซึ่งมีลักษณะเฉพาะจึงเป็นการยากหากต้องการปรับปรุงอาคารประวัติศาสตร์เดิมให้ตรงตามความต้องการ เช่น ห้องจัดเก็บวัตถุจัดแสดงซึ่งต้องวัดค่า

ความชื้น แสงสว่าง การระบายอากาศ และห้องศูนย์ข้อมูลหรือห้องสมุด เป็นต้น ซึ่งต้องการการรับ
น้ำหนักของโครงสร้างมากเป็นพิเศษ รวมถึงความจำเป็นในการติดตั้งระบบอาคารที่ทันสมัยเพื่อ
รองรับการใช้งานเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์

ภาพที่ 6.8

การใช้งานพื้นที่ชั้น 1 พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวภายหลังการปรับปรุง

พื้นที่ส่วนจัดแสดงมีแนวคิดในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อช่วยในการร่นระยะ
เวลาสำหรับการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อให้การเดินชมนิทรรศการไม่ต้องเสียเวลามาก ซึ่งเป็น
นโยบายที่คล้ายคลึงกันของพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้
แห่งชาติ และพิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย สำหรับกรณีของพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระ
ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาตินั้น มีการเพิ่มส่วนของการมีปฏิสัมพันธ์

ผ่านทางเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างผู้เข้าชมและนิทรรศการจัดแสดง เช่น การตอบคำถาม เกี่ยวข้องกับนิทรรศการผ่านระบบคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมเป็นส่วนที่ได้รับการคำนึงถึงเป็นอย่างมากสำหรับพิพิธภัณฑ์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ และพิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยมีแนวนโยบายในการจัดสร้างพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมภายนอกอาคารเพิ่มเติม เพื่อรองรับกิจกรรมบางประเภทซึ่งไม่สามารถจัดขึ้นภายในตัวอาคารพิพิธภัณฑ์ที่ได้รับการปรับปรุง จากอาคารประวัติศาสตร์ได้ เช่น การจัดกิจกรรมที่มีผู้เข้าร่วมจำนวนมากและการจัดกิจกรรมที่มีการนำอาหารเข้ามาภายใน

นอกจากนั้น พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติและพิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย ยังมีแนวนโยบายที่จะส่งเสริมการสร้างเครือข่ายทางการเรียนรู้ระหว่างพิพิธภัณฑ์ด้วยกันและแหล่ง สถานศึกษา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยกันทำประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการจัดกิจกรรมระหว่าง พิพิธภัณฑ์และสถานศึกษาต่าง ๆ

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนโดยรอบกับการใช้พื้นที่ของพิพิธภัณฑ์นั้น พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มีการศึกษาถึง ผลกระทบและการรับรู้ของชุมชนโดยรอบต่อพิพิธภัณฑ์ว่าเมื่ออาคารเดิมได้รับการปรับปรุงเป็น อาคารพิพิธภัณฑ์แล้วมีผลกระทบอย่างไรกับชุมชนโดยรอบหรือไม่ รวมถึงแนวคิดในการให้ชุมชน รอบด้านเข้ามามีส่วนร่วมและเข้ามาใช้สถานที่ของทางพิพิธภัณฑ์ในการจัดกิจกรรม เพื่อให้ พิพิธภัณฑ์และชุมชนไม่แยกขาดจากกัน ให้ชุมชนโดยรอบรับรู้ถึงการมีอยู่และเห็นถึงความสำคัญ ของพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์ผ่านทางกิจกรรมที่ทำร่วมกับชุมชนไปด้วย พร้อมกัน

เนื่องจากจำนวนผู้เข้าชมที่มีสัดส่วนค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ใช้งานที่อาคาร สามารถรองรับได้ในการออกแบบดั้งเดิม เช่น ห้องน้ำ ศูนย์ข้อมูลพิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด เป็นต้น ทำให้ พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ และพิพิธภัณฑ์ ธนาคารแห่งประเทศไทย มีแนวคิดในการก่อสร้างอาคารส่วนต่อขยายเพื่อรองรับการใช้งานที่เพิ่มขึ้น ดังกล่าว นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติยังมีแนวคิดในการแก้ปัญหาดังกล่าวโดยการ จำกัดผู้เข้าชมไม่ให้เดินทางเข้ามาพร้อมกันคราวละมาก ๆ เพื่อให้ทางพิพิธภัณฑ์สามารถรองรับ การใช้งานของผู้เข้าชมได้อย่างเต็มที่

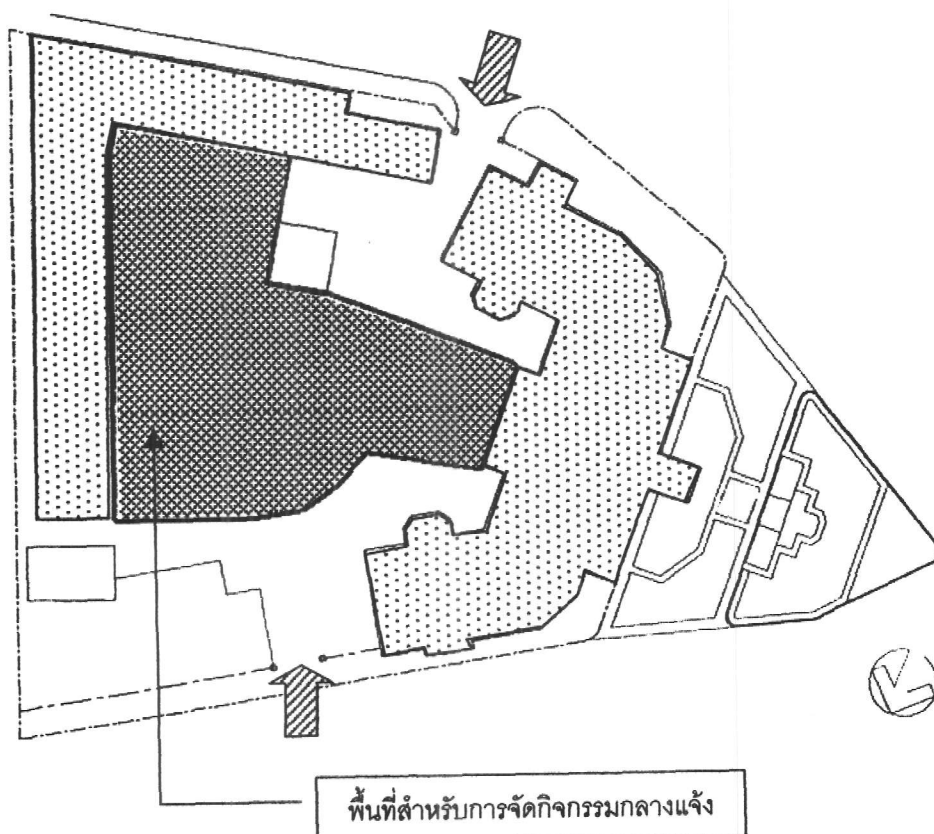
ส่วนพื้นที่สำหรับติดตั้งระบบประกอบอาคาร เช่น ห้องเครื่อง เป็นต้น พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ แห่งชาติมีนโยบายในการแยกส่วนของพื้นที่ดังกล่าวออกมาสร้างเป็นอาคารต่างหาก โดยแยกจาก

อาคารพิพิธภัณฑ์เพื่ออำนวยความสะดวก และไม่ให้อาคารพิพิธภัณฑ์ถูกรบกวนจากส่วนห้องเครื่องของระบบประกอบอาคาร ทั้งทางด้านทัศนียภาพและเสียงรบกวน

จากประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการใช้พื้นที่อาคารที่เกิดกับอาคารพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในประเด็นที่เกี่ยวกับความต้องการพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ สามารถเสนอแนะแนวทางแก้ไขด้วยการออกแบบปรับปรุงทางกายภาพได้ด้วยการปรับปรุงพื้นที่ว่างด้านหลังอาคารพิพิธภัณฑ์ซึ่งไม่ได้มีการใช้งานปัจจุบัน โดยการสร้างพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมกลางแจ้งเนื่องจากอาคารพิพิธภัณฑ์เดิมมีพื้นที่ไม่เพียงพอสำหรับการใช้งาน โดยการปรับปรุงดังกล่าวยังสามารถเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายในการดึงดูดชาวชุมชนรอบบริเวณพิพิธภัณฑ์ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการใช้งานพื้นที่ดังกล่าวด้วยการจัดสร้างพื้นที่เพื่อรองรับการเข้ามาเพื่อประกอบกิจกรรม และเพื่อนั่งเล่นพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น เพื่อให้พื้นที่ดังกล่าวกลายเป็น landmark สำหรับพื้นที่รอบด้าน โดยการออกแบบให้พื้นที่ดังกล่าวของพิพิธภัณฑ์กลายเป็นสถานที่มีชีวิตชีวา เป็นการเพิ่มความสำคัญให้กับสถานที่และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพิพิธภัณฑ์กับชุมชน รวมทั้งเป็นการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์ไปด้วยในขณะเดียวกัน

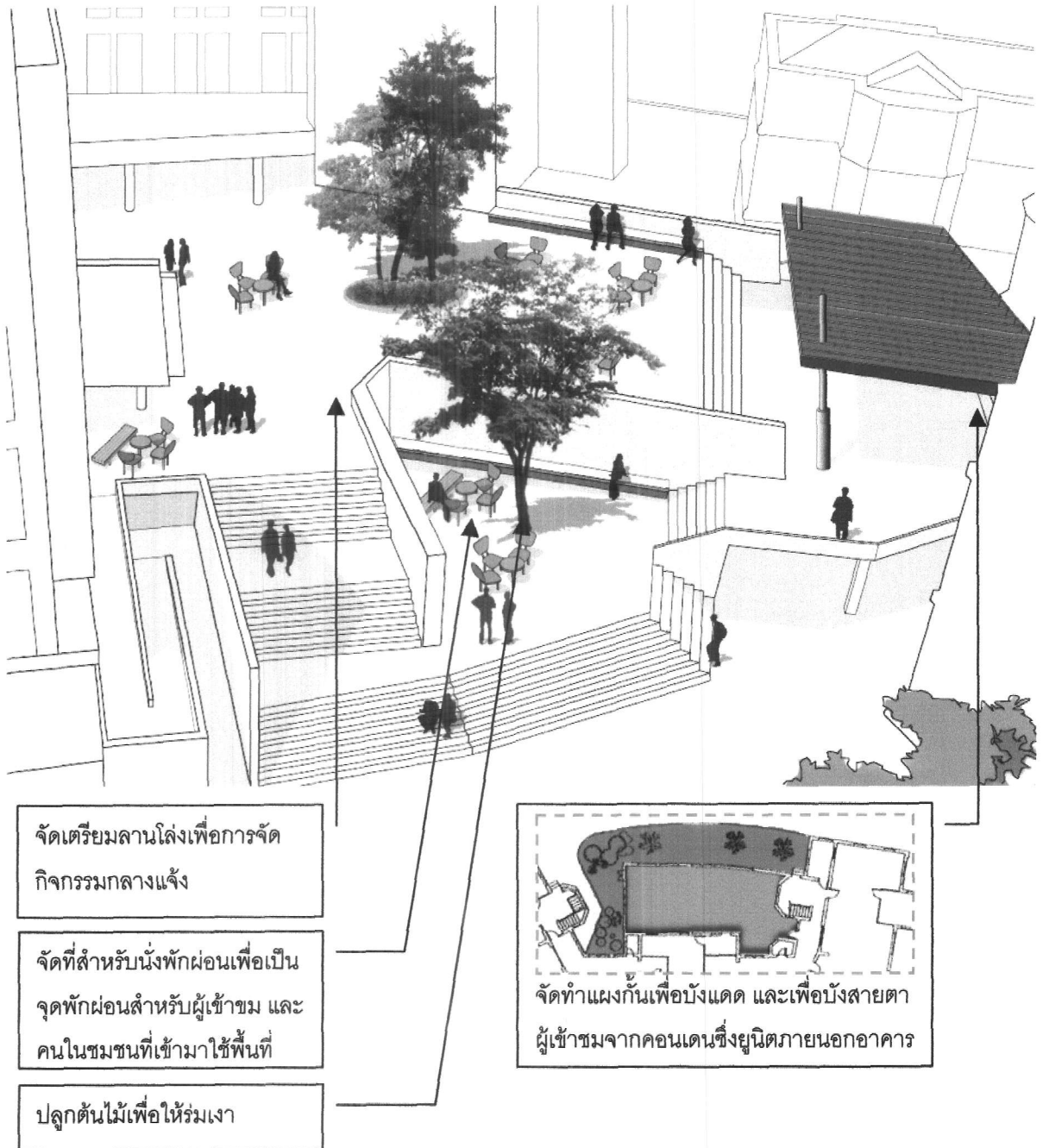
ภาพที่ 6.9

การปรับปรุงพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมกลางแจ้ง

ภาพที่ 6.10

บรรยากาศจำลองพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมกลางแจ้ง

6.1.3 การสรุปผลการวิจัยด้านการบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพของพิพิธภัณฑ์

จากการศึกษา พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพของพิพิธภัณฑ์ สำหรับ พิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนใหญ่เป็นการทำงาน โดยให้หน่วยงานภายในสำหรับดำเนินการ ต่างกับพิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งมี ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานต้นสังกัดเป็นองค์กรขนาดใหญ่ และมีงบประมาณจำนวนมาก สำหรับดำเนินการ ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ เนื่องจากส่วนของหน่วยงานที่ดูแลระบบดังกล่าว มีขนาดไม่เล็กเกินไปและมีความเชี่ยวชาญ จากการทำหน้าที่ดูแลงานระบบอาคารทั้งหมด ของธนาคารแห่งประเทศไทยทำให้มีประสิทธิภาพและความเชี่ยวชาญในการทำงานสูง ส่วน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นการทำงานภายใต้สภาพงบประมาณที่จำกัดการดูแลระบบ ทรัพยากรกายภาพจึงเป็นไปในส่วนที่ช่างของทางพิพิธภัณฑสถานฯสามารถทำได้เอง ไม่ใช่ว่าจ้าง ผู้เชี่ยวชาญเข้ามาดำเนินงาน ส่วนพิพิธภัณฑสถานพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นรูปแบบ ของการจัดจ้างหน่วยงานภายนอกเข้ามาดูแลทั้งหมด เนื่องจากเป็นหน่วยงานขนาดเล็กจึงมีความ คล่องตัวมากกว่าในการดำเนินงานลักษณะดังกล่าว

สำหรับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพของพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น นอกจากความเหมาะสมในการจัดจ้างหน่วยงานภายนอกเข้ามาดูแลแล้ว ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานสำหรับทำหน้าที่ดูแลอาคารโดยเฉพาะ เพื่อเป็นผู้คอยตรวจสอบความ ถูกต้อง และเป็นผู้บอกเล่าความต้องการในการใช้งานของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานฯ เนื่องจากเดิมองค์กร ประกอบไปด้วยส่วนงานด้านภัณฑารักษ์ และนักวิชาการเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เป็นการยากในการ สื่อสารถึงความต้องการกับสถาปนิก วิศวกร หรือผู้เข้ามาทำหน้าที่ดูแลระบบประกอบอาคาร ต่าง ๆ ให้เข้าใจตรงกันได้ แต่หากเป็นการจัดตั้งกองสถาปัตยกรรมแบบพิพิธภัณฑสถานแห่งประเทศไทย คงไม่เหมาะสมเนื่องจากกองสถาปัตย์ที่ดูแลงานของพิพิธภัณฑสถานแห่งประเทศไทยนั้น มีหน้าที่ ดูแลรับผิดชอบครอบคลุมถึงธนาคารแห่งประเทศไทยด้วย จึงไม่ใช่เรื่องแปลกในการจัดตั้งเพราะ ต้องดูแลอาคารจำนวนมากพร้อม ๆ กัน ซึ่งอาจเหมาะสมกับพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติมากกว่า เพราะมีอาคารที่ต้องรับผิดชอบหลายหลัง และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอีกในอนาคต

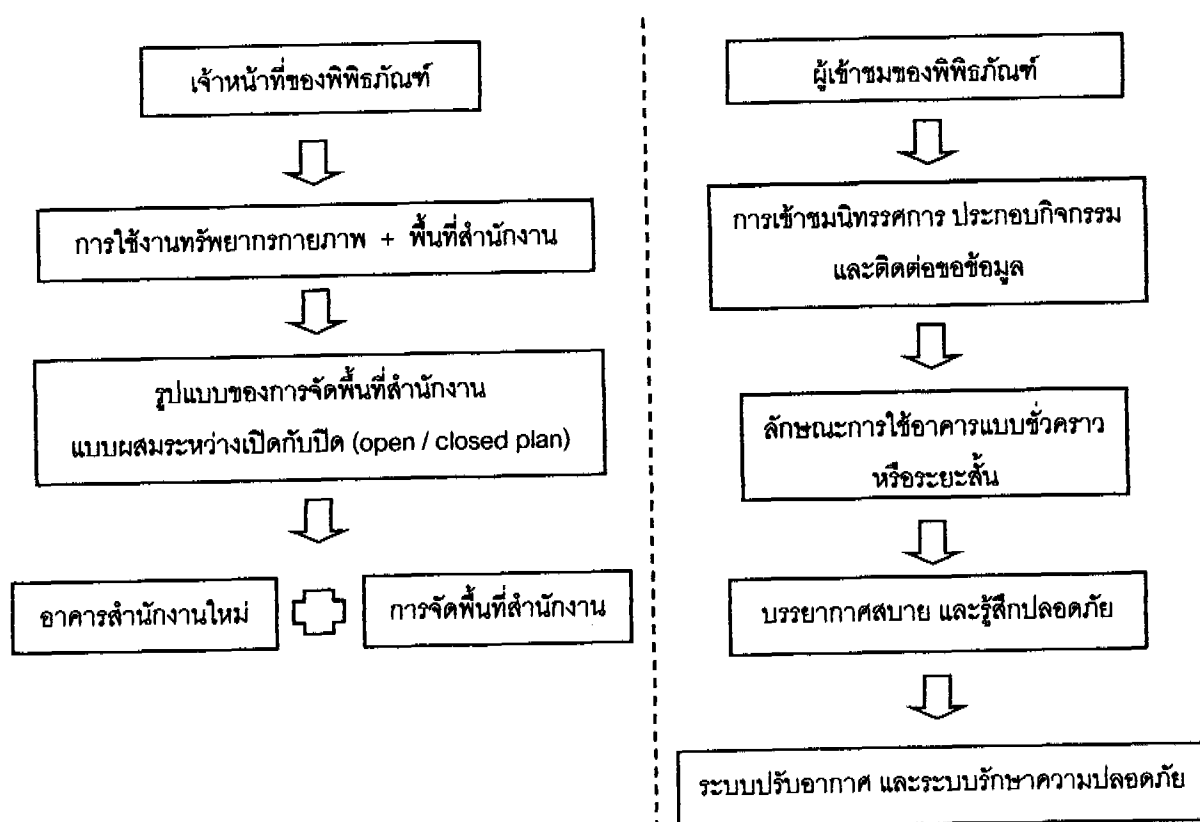
การใช้งานทรัพยากรกายภาพของเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นการใช้เพื่อการทำงานพิพิธภัณฑสถานฯ เป็นลักษณะของกลุ่มผู้ใช้อาคารแบบประจำหรือถาวร มีเวลาในการใช้อาคารยาวนานหลายชั่วโมง เมื่อพิจารณาจากรูปแบบของการจัดพื้นที่สำนักงาน ซึ่งเป็นแบบผลมระหว่างเปิดกับปิด (open/ closed plan) โดยเป็นแบบเปิดสำหรับงานส่วนที่

ต้องการพื้นที่เฉพาะ เช่น ผู้บริหาร นักวิชาการ เป็นต้น ทำให้ทราบถึงความพยายามในการจัดพื้นที่การทำงานให้มีบรรยากาศที่โล่ง โปร่งเพื่อลดความเครียดในการทำงาน ซึ่งสามารถนำรูปแบบของการจัดพื้นที่ในส่วนของสำนักงานดังกล่าวไปใช้กับพื้นที่ส่วนสำนักงานที่จะถูกย้ายไปยังอาคารส่วนต่อขยายของพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ได้ทำงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่คุ้นเคย

ผู้ใช้อาคารที่เป็นผู้เข้าชมของพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นการเข้ามาเพื่อชมนิทรรศการ ประกอบกิจกรรม และติดต่อขอข้อมูล เป็นลักษณะการใช้อาคารแบบชั่วคราวหรือระยะสั้น มีความต้องการคือ บรรยากาศที่ปลอดภัย และความรู้สึกสบายเมื่อเดินชมนิทรรศการ ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับระบบปรับอากาศให้อยู่ในระดับที่รู้สึกสบายและมีการแสดงให้เห็นถึงระบบรักษาความปลอดภัยที่น่าเชื่อถือ เช่น ระบบรักษาความปลอดภัยทั้งจากบุคคล และจากอัคคีเพลิง เป็นต้น (ดังภาพที่ 6.11)

ภาพที่ 6.11

ความต้องการของผู้ใช้งานอาคารพิพิธภัณฑ์

สำหรับสถาบันพระปกเกล้าซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของพิพิธภัณฑสถานพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ความต้องการเป็นส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุมค่าใช้จ่ายอาคารไม่ให้สูงเกินไป และการเพิ่มประสิทธิภาพในการสร้างผลผลิตซึ่งหมายถึงองค์ความรู้ที่ผู้เข้าชมจะได้รับ ดังนั้น นโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพของพิพิธภัณฑสถานจึงต้องให้ความสำคัญกับระบบประกอบอาคารซึ่งเป็นส่วนที่เพิ่มเข้ามาภายหลังเพื่อการทำงานของอาคารที่ดีขึ้น เนื่องมีการลงทุนค่อนข้างสูงและมีผลกระทบกับผู้ใช้อาคารโดยตรง ดังนั้น จึงควรใช้วิธีการดูแลรักษาแบบการบำรุงรักษา (maintenance) หมายถึง การรักษาสภาพเดิม การปรับปรุง เติมน้ำยา เพื่อให้อุปกรณ์สามารถใช้งานได้ตามปกติด้วยความปลอดภัย และคงไว้ซึ่งอัตราการทำงานปกติ มีการตรวจสอบสภาพทั่วไปทางด้านกายภาพและการทำงานของชิ้นส่วนต่าง ๆ ของระบบประกอบอาคารเป็นประจำ มากกว่าการซ่อมแซม (repair) ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาลงมือภายหลังไม่ใช่การป้องกันปัญหา โดยมีแนวทางในการบริหารจัดการดังนี้

1. ระบบปรับอากาศเนื่องจากเป็นแบบแยกส่วน จึงสามารถตั้งเวลาสำหรับเปิด-ปิดระบบปรับอากาศได้ เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย เช่น เมื่อเลยเวลาทำการในส่วนของพิพิธภัณฑสถานไปแล้ว ให้ทำการเปิดระบบปรับอากาศเฉพาะส่วนที่จำเป็น ได้แก่ ห้องคลังที่ต้องการรักษาอุณหภูมิ เป็นต้น
2. ระบบป้องกันอัคคีภัย สำหรับพิพิธภัณฑสถานพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นส่วนการลงทุนที่สูงมาก เพราะมีการใช้สารเคมีราคาแพงจึงควรมีการตรวจเช็คสภาพอุปกรณ์อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากหากเกิดการขัดข้องหรือเสียหายของอุปกรณ์ จะต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนอุปกรณ์เป็นเงินจำนวนมาก
3. ระบบสื่อสารควรมีการสร้างห้องสำหรับควบคุมระบบสื่อสารโดยเฉพาะ เพื่อความสะดวกในการวางระบบและการบำรุงรักษา
4. ระบบรักษาความปลอดภัยควรเพิ่มการออกแบบเพื่อความปลอดภัยทางกายภาพเข้าไปด้วย เช่น การออกแบบน้ำ หรือการปลูกต้นไม้พุ่มเป็นรั้วเพื่อแสดงขอบเขตของพื้นที่ส่วนต่าง ๆ เป็นต้น

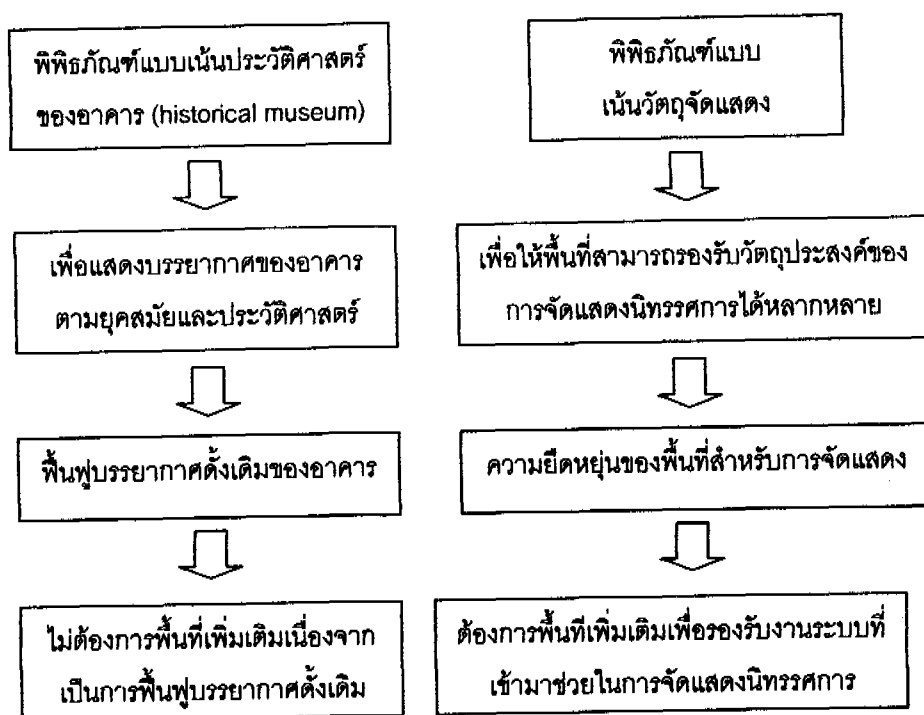
6.1.4 แนวทางในการจัดการและปรับปรุงอาคารสถานที่ราชการเก่า เป็นอาคารพิพิธภัณฑ์

1. การจัดการพื้นที่ของอาคารพิพิธภัณฑ์

จากผลการศึกษาของงานวิจัยในครั้งนี้ สามารถพิจารณาได้ถึงรูปแบบที่หลากหลายของพิพิธภัณฑ์ โดยสามารถสรุปประเด็นเกี่ยวกับความต้องการในการใช้งานพื้นที่ซึ่งต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ (ดังภาพที่ 6.11)

ภาพที่ 6.12

การปรับปรุงการใช้งานอาคารประวัติศาสตร์เพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์

เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ซึ่งเป็นกรณีศึกษาของงานวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นพิพิธภัณฑ์แบบเน้นวัตถุจัดแสดง พิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่จึงมีแนวทางในการจัดการพื้นที่ของอาคารพิพิธภัณฑ์ โดยการสร้างอาคารส่วนต่อขยายเพิ่มเติม รองรับการใช้งานในส่วนการบริการ เพื่อแก้ไขข้อจำกัดเรื่องของพื้นที่ใช้งานที่ไม่เพียงพอ เช่น ส่วนอาคารสำนักงาน อาคารสำหรับห้องเครื่องและงานระบบ เป็นต้น แต่หากมีข้อจำกัดของขนาดพื้นที่ทำให้ไม่สามารถขยายพื้นที่ใช้งานออกไปได้ สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้โดยการหมุนเวียนวัตถุจัดแสดงโดยจัดนิทรรศการชั่วคราวเพื่อลดปัญหาวัตถุจัดแสดงมีจำนวนมากเกินไป ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับพิพิธภัณฑ์หลายแห่ง ซึ่งพิพิธภัณฑ์ที่เน้น

การนำวัตถุทุกชิ้นออกจัดแสดง อาจถือเป็นเพียงคลังเก็บวัตถุเท่านั้น ดังนั้น พิพิธภัณฑ์จะต้องมีกระบวนการสำหรับเลือกวัตถุที่จะนำออกจัดแสดงและวัตถุที่นำไปเก็บไว้ในคลังอย่างเหมาะสม ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ รวมถึงการจำกัดผู้เข้าชมในแต่ละครั้งเพื่อไม่ให้เกิดความแออัดในการเข้าชม และไม่ให้อาจารย์เข้าชมมีมากเกินไปจนความสามารถในการรองรับของพื้นที่ สุดท้ายอาจเลือกใช้ multimedia เพื่อช่วยย่นระยะเวลาในการให้ข้อมูล และสร้างความน่าสนใจในพื้นที่อันจำกัด แต่กระบวนการดังกล่าวจะต้องมีความสำคัญรองจากสถาปัตยกรรม คือเป็นเพียงส่วนเสริมสำหรับย่นระยะเวลาในการเข้าชมเพียงเท่านั้น

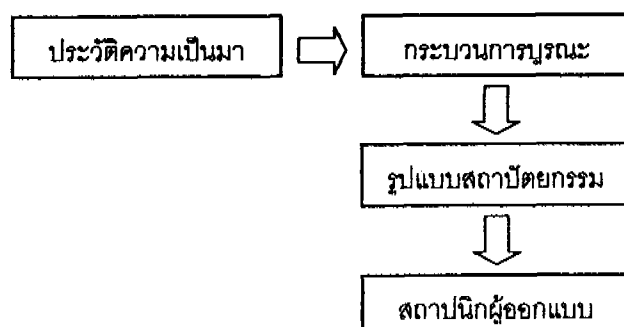
2. การออกแบบพื้นที่จัดนิทรรศการเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ของผู้เข้าชม โดยใช้อาคารมาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

จากผลการศึกษาของงานวิจัยในครั้งนี้ พบความสำคัญในการใช้อาคารประวัติศาสตร์มาเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของวัตถุจัดแสดงด้วย เนื่องจากอาคารดังกล่าวมีบรรยากาศของอาคารเก่าที่ไม่สามารถสร้างขึ้นใหม่ได้ โดยสามารถนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติและความเป็นมาของอาคารได้ด้วยประเด็น (ดังภาพที่ 6.13)

ดังนั้นกระบวนการบูรณะอาคารประวัติศาสตร์เมื่อต้องมีความจำเป็นในการซ่อมแซมสภาพอาคาร หรือการสร้างอาคารขึ้นใหม่เพื่อเพิ่มพื้นที่ใช้งานที่จำเป็นจะต้องไม่มีลักษณะที่กลบอาคารเก่า ซึ่งกระบวนการซ่อมแซมหรือต่อเติมจะต้องแสดงออกอย่างชัดเจนถึงส่วนที่ต่อเติมและจัดทำขึ้นใหม่เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนกับผู้เข้าชม บางครั้งหากส่วนต่อเติมเป็นการปรับปรุงโดยการสร้างให้เหมือนกันกับอาคารเก่ามากเกินไปจนไม่สามารถแยกส่วนเก่า - ใหม่ได้ ผู้เข้าชมอาจคิดว่าอาคารที่สร้างใหม่เป็นอาคารเก่าที่ได้รับการบูรณะมาอย่างดี อาจเกิดความเข้าใจผิดและความสับสนในคุณค่าของอาคาร แทนที่จะพบบรรยากาศและเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติและความเป็นมาของอาคารประวัติศาสตร์หลังเก่าดังที่ควรจะเป็น

ภาพที่ 6.13

แนวคิดในการใช้อาคารมาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

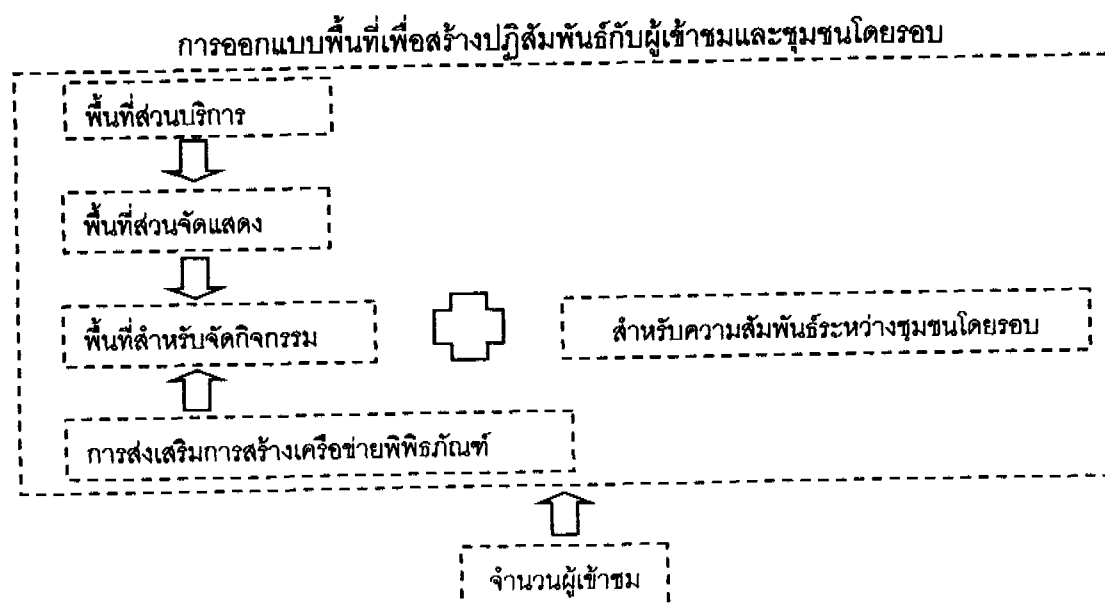

3. การออกแบบวางแผนบริเวณของพิพิธภัณฑ์ ให้สามารถรองรับการจัดกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เข้าชมรวมถึงชุมชนโดยรอบ และส่งเสริมการสร้างเครือข่ายพิพิธภัณฑ์

จากผลการศึกษาของงานวิจัยในครั้งนี้พบว่าการทำงานของพิพิธภัณฑ์นั้นมีอิทธิพลต่อเครือข่ายเศรษฐกิจของเมือง โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การโรงแรม ภัตตาคาร การค้า การขนส่ง และภาพลักษณ์ที่ติดต่อท้องถิ่น ดังนั้น การท่องเที่ยวด้วยการเน้นเรื่องวัฒนธรรมและพิพิธภัณฑ์จะช่วยเสริมความหลากหลายให้กับการท่องเที่ยวของเมือง และอาจมีการร่วมมือกับสถาบันวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียงเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑ์ร่วมกัน รวมถึงการติดต่อไปยังมหาวิทยาลัย สถานศึกษาต่าง ๆ ที่มีความสนใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ ซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์ที่ไม่สิ้นเปลืองงบประมาณอีกวิธีหนึ่ง

สำหรับการสร้างเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ อาจมีการดำเนินโครงการเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การทำกิจกรรมร่วมกัน การประชาสัมพันธ์ และการวางนโยบายร่วมกันในแง่ของการค้า โดยการค้นหาและสร้างเอกลักษณ์ให้แก่ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่ง เป็นต้น นอกจากนั้นยังอาจดำเนินนโยบายส่งเสริมการประชาสัมพันธ์โดยการให้เช่าสถานที่เพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเช่าพื้นที่เพื่อแนะนำผลิตภัณฑ์สินค้า และการจัดประชุมสัมมนา ซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งที่พิพิธภัณฑ์จะสามารถเข้าถึงกลุ่มคนใหม่ ๆ ได้กว้างขึ้นกว่าเดิมนอกจากการประชาสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายเดิม ๆ ตามรูปแบบที่เคยทำมา

ภาพที่ 6.14

4. การจัดจ้างผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านระบบประกอบอาคารเข้ามาทำการบริหารจัดการโดยเฉพาะ

เนื่องจากพิพธิภณท์ซึ่งเกิดจากการปรับปรุงการใช้งานอาคารประวัติศาสตร์เป็นการเลือกใช้อาคารเก่า ซึ่งต้องได้รับการดูแลรักษาอาคารตามสภาพการใช้งานเนื่องจากไม่ใช่การสร้างอาคารขึ้นมาใหม่ ดังนั้น การเลือกใช้อาคารดังกล่าวเพื่อดำเนินงานพิพธิภณท์จึงต้องมีการติดตั้งระบบประกอบอาคารเสริมเข้าไปในอาคารดังกล่าว เพื่อประสิทธิภาพในการใช้งานเป็นอาคารพิพธิภณท์

จากการที่เป็นอาคารเก่ามีอายุการใช้งานเป็นมาเวลานาน จึงมีความจำเป็นอาคารที่ต้องได้รับการดูแลรักษาต่างจากอาคารสร้างใหม่ทั่วไป ซึ่งจากการที่พิพธิภณท์เป็นองค์กรที่ต้องคำนึงถึงภาพลักษณ์ที่จะปรากฏต่อผู้เข้าชมด้วยเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น กระบวนการดูแลรักษาอาคารที่มีรูปแบบดังกล่าวจึงควรเลือกใช้การบำรุงรักษา (maintenance) ด้วยการรักษาสภาพเดิม การปรับปรุง เสริมแต่ง เพื่อให้อุปกรณ์สามารถใช้งานได้ตามปกติด้วยความปลอดภัย และคงไว้ซึ่งอัตราการทำงานปกติ ด้วยการตรวจสอบสภาพทั่วไป ทางด้านกายภาพ และการทำงานของชิ้นส่วนต่างๆของระบบประกอบอาคารเป็นประจำ ซึ่งการบำรุงรักษาเป็นการทำงานในลักษณะเชิงป้องกัน (proactive) ต่างจากการซ่อมแซม (repair) ซึ่งเป็นการทำงานเมื่อเกิดเหตุ (re-active) อันอาจทำให้การทำงานเกิดการติดขัด และหากผู้เข้าชมเข้ามาใช้บริการพิพธิภณท์และพบกับพิพธิภณท์ที่ต้องดำเนินการซ่อมแซมส่วนต่าง ๆ ตลอดเวลา ทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่เป็นลบกับพิพธิภณท์ได้

ตารางที่ 6.2

รูปแบบการดำเนินกระบวนการดูแลรักษาอาคารขององค์กรพิพธิภณท์

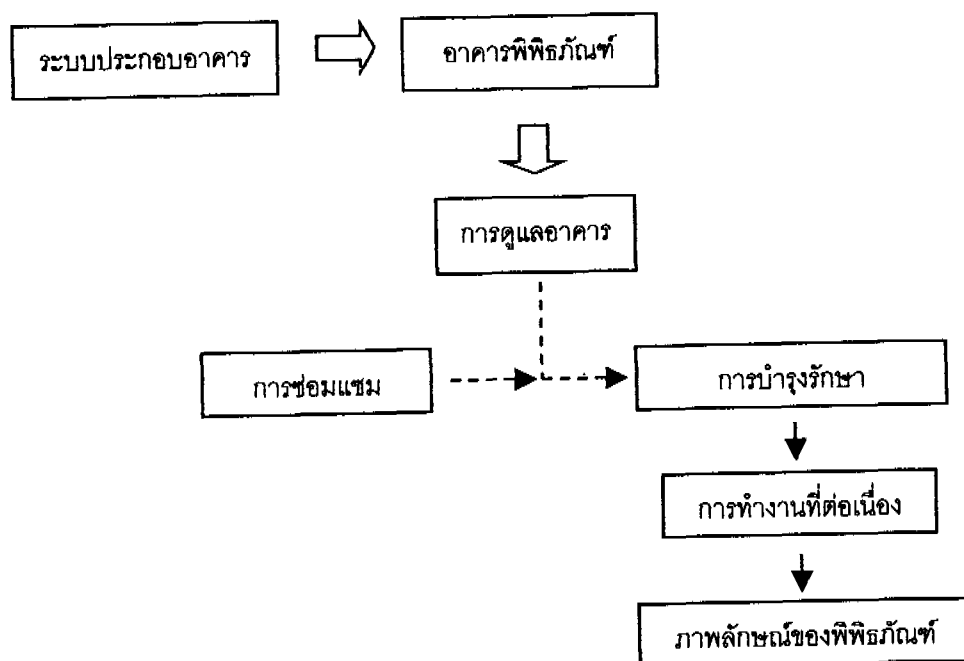
การดำเนินงาน	องค์กรขนาดเล็ก	องค์กรขนาดใหญ่
1. การซ่อมแซมความเสียหายของระบบประกอบอาคาร	จัดจ้างภายนอกเข้ามารับผิดชอบในการดูแลรักษาระบบประกอบอาคารซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญโดยตรง เพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และลดค่าใช้จ่ายที่อาจเกิดจากความผิดพลาดจากความไม่เชี่ยวชาญ	จัดตั้งหน่วยงานเพื่อซ่อมบำรุง อาจมีการจัดตั้งกองสถาปัตย์ขึ้นภายในองค์กร

ตารางที่ 6.2 (ต่อ)

การดำเนินงาน	องค์กรขนาดเล็ก	องค์กรขนาดใหญ่
2. การตรวจสอบสภาพการใช้งานของอุปกรณ์ต่าง ๆ	ควรมีการทดสอบงานระบบต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอตามคำแนะนำของผู้จัดจำหน่าย เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายกับงานระบบเมื่อต้องการใช้งานจริง และเป็นการลดความเสี่ยงกับความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับอุปกรณ์ และป้องกันค่าใช้จ่ายหากเกิดความเสียหายกับส่วนดังกล่าว เช่น การทดสอบระบบไฟฟ้า ระบบดับเพลิง การซ้อมหนีไฟ เป็นต้น	ควรมีการทดสอบงานระบบต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอตามคำแนะนำของผู้จัดจำหน่าย เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายกับงานระบบเมื่อต้องการใช้งานจริง และเป็นการลดความเสี่ยงกับความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับอุปกรณ์ และป้องกันค่าใช้จ่ายหากเกิดความเสียหายกับส่วนดังกล่าว เช่น การทดสอบระบบไฟฟ้า ระบบดับเพลิง การซ้อมหนีไฟ เป็นต้น
3. การบำรุงรักษาสภาพอาคาร	เลือกใช้งานเฉพาะในส่วนที่จำเป็น เช่น การลดการใช้ไฟส่องสว่างที่ไม่จำเป็น ไม่ทำให้อุปกรณ์ใช้งานเกินขีดจำกัด เพื่อป้องกันความเสียหายก่อนเวลา และลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไป	ลดการใช้งานที่ไม่จำเป็น และทำการทดสอบระบบต่าง ๆ รวมถึงการซ้อมแผนตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ เช่น การทาสีใหม่ทุก ๆ 5 ปี และการจัดจ้างผู้เชี่ยวชาญเข้ามาดูแลและบำรุงรักษาระบบประกอบอาคารเป็นประจำ เพื่อไม่ให้ระบบเสียหาย
4. การสร้างความรู้ให้กับบุคลากร	ส่งบุคลากรที่ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านอาคารไปอบรมในเรื่องเกี่ยวกับระบบดังกล่าว ภายนอกเมื่อมีการจัดการอบรมที่น่าสนใจเกี่ยวกับงานดังกล่าว	ทำการฝึกอบรมบุคลากรภายในองค์กรที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้อง กับงานซ่อมบำรุงเป็นประจำ

ภาพที่ 6.15

กระบวนการดูแลรักษาอาคาร

5. การสร้างหน่วยงานขึ้นเพื่อรองรับงานในส่วนการจัดการดูแลอาคารพิพิธภัณฑ

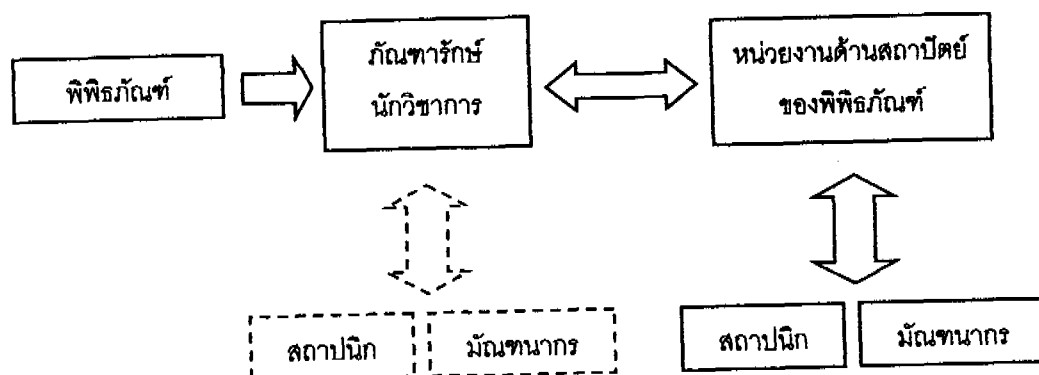
จากผลการศึกษาของงานวิจัยในครั้งนี้พบว่างานพิพิธภัณฑ เป็นการดำเนินงานที่ต้องอาศัยศาสตร์ด้านเทคนิคขั้นสูงในแต่ละสาขา โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านเสียง แสง และงานด้านสถาปัตยกรรม เป็นต้น ดังนั้นจึงต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างผู้รับผิดชอบโครงการและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อชี้แจงการปฏิบัติงานให้สามารถดำเนินงานได้ตามความต้องการของทุกฝ่าย

ดังนั้น ในการทำงานสถาปนิกมีเพียงต้องทราบเกี่ยวกับชื่อและจำนวนวัตถุจัดแสดงเท่านั้น แต่ต้องทราบรายละเอียดในทุกแง่มุมทั้งรูปลักษณ์ ขนาด น้ำหนัก และประเภทของวัสดุที่ใช้ รวมถึงรูปแบบการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ กระบวนการทำงานดังกล่าวจึงต้องการส่วนงานเพื่อรองรับการสื่อสารถึงความต้องการระหว่างบุคคลกลุ่มดังกล่าวให้ทราบถึงความต้องการในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วน เช่น การสื่อสารถึงความต้องการระหว่างสถาปนิกกับภัณฑารักษ์ และการสื่อสารถึงความต้องการระหว่างภัณฑารักษ์กับผู้เชี่ยวชาญเรื่องระบบประกอบอาคาร เป็นต้น ซึ่งมักเกิดข้อผิดพลาด เนื่องจากความไม่เข้าใจในรายละเอียดของงานและความต้องการที่แท้จริงของทั้ง 2 ฝ่าย ดังนั้น จึงควรมีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นเพื่อรองรับงานในส่วนการจัดการดูแลอาคาร

พิพิธภัณฑ์โดยเฉพาะ เพื่อดำเนินงานในการสื่อสารให้ทั้ง 2 ฝ่ายเข้าใจถึงความต้องการของแต่ละฝ่าย ได้อย่างแท้จริงและเกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 6.16

ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของพิพิธภัณฑ์และผู้ออกแบบ (สถาปนิก และมัณฑนากร)

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 ข้อเสนอแนะสำหรับสถาปนิก

จากผลการศึกษาของงานวิจัยในครั้งนี้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการทำงานของสถาปนิก ผู้เขียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวในการทำงานระหว่างสถาปนิกกับพิพิธภัณฑ์ สถาปนิกควรรับฟังความคิดเห็นของภัณฑารักษ์แล้วจัดทำเป็นข้อเสนอแนะ โดยบ่งบอรายละเอียดของประโยชน์ใช้สอยภายในอาคาร และกำหนดพื้นที่ให้สัมพันธ์กับวัตถุจัดแสดงและวิธีการจัดแสดง แล้วจึงนำเสนอภัณฑารักษ์เพื่อพิจารณาตัดสินใจเลือกข้อเสนอแนะที่เหมาะสม เป็นการทำงานเพื่อให้ทั้ง 2 ฝ่าย มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในรายละเอียดโครงการอย่างเต็มที่

6.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับพิพิธภัณฑ์

จากผลการศึกษาของงานวิจัยในครั้งนี้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของพิพิธภัณฑ์ ผู้เขียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวในการทำงานระหว่างสถาปนิกกับพิพิธภัณฑ์ เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ในส่วนงานภัณฑารักษ์ต้องแจ้งสถาปนิกถึงแผนการจัดแสดง รายละเอียด

องค์ประกอบของวัตถุจัดแสดง ประโยชน์ใช้สอย รายละเอียด และลักษณะการจัดแสดงวัตถุ รวมถึงภาพร่างของวัตถุ ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการเพื่อให้สถาปนิกสามารถพิจารณาความคิดเห็นของภัณฑารักษ์ แล้วจัดทำเป็นข้อเสนอแนะที่เหมาะสมได้อย่างสมบูรณ์ตามความต้องการใช้งานพื้นที่แท้จริง

6.2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

นอกจากผลการศึกษาของงานวิจัยในครั้งนี้แล้ว ผู้เขียนยังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1. ควรทำการศึกษาการปรับปรุงการใช้งานอาคารโบราณสถานรูปแบบอื่น เพื่อเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ นอกจากอาคารสถานที่ราชการซึ่งได้ทำการศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้
2. ควรทำการศึกษาการปรับปรุงการใช้งานอาคารสถานที่ราชการเก่า เพื่อเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ ที่มีรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ต่างออกไปจากกรณีศึกษาสำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ เนื่องจากปัจจัยในการปรับปรุงอาคารพิพิธภัณฑ์ขึ้นกับรูปแบบและวัตถุจัดแสดงของแต่ละพิพิธภัณฑ์ ซึ่งต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่ง
3. ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพ โดยเน้นที่การบริหารจัดการ เพื่อการประหยัดพลังงานสำหรับอาคารพิพิธภัณฑ์ภายหลังการปรับปรุงการใช้งาน